

Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliğinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Yücel Öksüz¹

Mehtap Karalar²

Type/Tür:

Research/Araştırma

Received/Geliş Tarihi: April 2/ 2 Nisan 2019

Accepted/Kabul Tarihi:

November 4/ 4 Kasım 2019

Page numbers/Sayfa No: 158-174

Corresponding

Author/İletişimden Sorumlu

Yazar:

mehtap_kucukpdr@hotmail.com



This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication. / Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright © 2017 by

Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

Öz

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyini cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve kendini akademik olarak algılama düzeyi değişkenleri açısından incelemektir. Bu çalışma 2015-2016 eğitim-öğretim yılı Samsun İli Atakum İlçesinde öğrenim gören 7. ve 8. sınıf toplam 459 ortaokul öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Bozgeyikli (2004) tarafından geliştirilen Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği (MKVYÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 20.00 paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin normallik dağılımları incelenmiştir. Verilerin analizinde ilişkisiz örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal Wallis H testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi analiz tekniği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde .05 hata seviyesi dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğinin cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim düzeyi ve akademik olarak kendini algılama düzeyleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Meslek Kararı verme yetkinliği açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu, 7. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Anne-baba eğitim düzeyine göre eğitim seviyesi yüksek olanlar ile düşük eğitim seviyesi gruplar arasında farklılıklar vardır. Akademik başarı algısına göre gruplar arasında anlamlı farklılıklar vardır. Elde edilen veriler literatür ışığında yorumlanmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek, meslek kararı, meslek seçme, ortaokul, yetkinlik

Suggested APA Citation /Önerilen APA Atıf Biçimi:

Yücel, Ö., & Karalar, M. (2020). Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliğinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(1), 158-174. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.499321>

¹ Prof. Dr, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Samsun/Türkiye
Professor Doctor, Ondokuz Mayıs University, Education Faculty, Department of Educational Sciences
Samsun/Turkey

e-mail: yoksuz@omu.edu.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9310-7506>

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Samsun/Türkiye
Teacher, Ministry of Education, Samsun/Turkey

e-mail: mehtap_kucukpdr@hotmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7837-5115>

The Association Between Middle School Students' Competence of Making Decisions About Profession In Terms of Various Variables

Abstract

The objective of this study is to examine the association between secondary school students' career decision-making self-efficacy. in terms of gender, grade, parent educational status and academic self-perception. This study was conducted with a total of 459 seventh and eighth graders in Samsun, Atakum during the 2015-2016 academic year. Career decision-making self-efficacy scale (CDMSES) developed by Bozgeyikli (2004) and the personal information form prepared by the researcher were used in the study. The data were analyzed by using SPSS 20.00 package program. Normality distributions of data were examined. After the data were analyzed in terms of normality, unrelated independent samples t test and one way variance analysis (ANOVA) were used for the values that showed normal distribution; Kruskal Wallis and Mann-Whitney U-Test were used for the values that did not show normal distribution. Tukey test analysis technique was used to find out between which groups the differences were. .05 error level was considered in the statistical assessment of the data. Career decision-making self-efficacy level was examined in terms of gender, grade, parent educational status and academic self-perception and significant differences were found in all variables. In terms of professional competence, female students were higher than male students and 7th grade students were higher than 8th grade students. There are differences between families with levels of education and families with low levels of education. According to self academic achievement perception, there are significant differences between groups. The results obtained were interpreted in the light of literature and suggestions were made.

Keywords: Profession, career choice, professional decision, middle school, competence

Giriş

Yaşam sürecinde önemli dönemlerden geçen birey var olma çabasını karar verdiği mesleğinde sürdürür. Bireylerin meslek kararı verme süreci başlarda birey ve meslek özelliklerini eşleştirme olarak başlamış olsa da 1950'lerde meslek seçiminin belli bir anda ya da dönemde değil, çocukluktan yetişkinliğe doğru uzanan ve her döneminde kendi içinde görevleri barındıran gelişimsel bir süreç olduğu ifade edilmiştir.

Meslek kararı verme sürecinin gelişimsel olarak belirlenmesi ile birlikte okullar bu konuda aktif olmaya başlamıştır. Bireylerin meslek seçimi sürecinde, kendini keşfetme, meslekleri araştırma, kendine uygun meslekleri belirleme ve belirli bir mesleğe yönelik karar verme aşamasında zorluklar olduğu gözlemlenmiştir. Bu zorlukların giderilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı süreç içerisinde çeşitli çalışmalar yapmıştır. Sistem içerisinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve özelliklerinin geliştirilmeye çalışılması, bireyin kariyer planı yapma yönünde girişimlere sevk edilmesi amacıyla meslek seçimi konusu rehberlik servisi hizmetleri arasında yer almıştır.

Gelişimsel rehberlik anlayışı bağlamında öğrencilerin gizil güçlerini fark etmeleri ve bu gizil güçlerini ortaya çıkaracak yaşantılar ve deneyimler elde etmeleri önemli bir amaçtır. Öğrencilerin kendi gizil güçlerini fark etme derecesi ne kadar yüksek olursa farklı meslek alanlarında kendilerini deneme ve fark etmeleri kolaylaşacak, bununla birlikte kendilerine olan inançları da artacaktır. Bandura (1986) bireyin kendisine olan bu inancını yetkinlik olarak ifade etmektedir.

Yetkinlik algısı, bireyin potansiyelini kullanmasında önemli bir güçtür. Yaşantı sonucu olduğu için bireyin gelecekteki deneyimlerini, alacağı kararları ve yapacağı tüm seçimleri etkiler. Bireyin yaşamına ilişkin yüksek yetkinlik algısı davranışlarını düzenleme açısından önemli bir motivasyon aracı iken, düşük yetkinlik algısı ise karşılaşılan ilk engelde amacından vazgeçmesine ve motivasyon düzeyinin düşmesine sebep olabilir. Bu nedenle yetkinlik algısının bireyin hedefine yönelik davranışlarını anlama ve yordamada faydalı olacağı söylenebilir (Bandura, 1986).

Bandura'nın sosyal bilişsel öğrenme kuramındaki temel kavramlar kariyer danışmanlığı alanında Krumboltz tarafından Kariyer Danışmanlığında Sosyal Öğrenme Kuramında (KDSÖK) (Krumboltz ve Hendersen, 2002); Lent, Brown ve Hackett (1996), tarafından Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramlarında (SBKK) yer edinerek geliştirilmiştir. Bu kuramların her ikisi sosyal bilişsel öğrenme kuramını temel almakla birlikte ağırlık verdikleri konular konusunda farklılaştıkları görülmektedir. KDSÖK bireylerin kariyer kararlarını nasıl verdikleri hakkında, kariyer karar vermede davranış ve bilişlerin önemini vurgulamaktadır. SBKK bireylerin kariyer ilgilerinin nasıl geliştiği, meslek seçimlerini nasıl yaptığı ve kariyer başarısı ve istikrarına nasıl ulaştıkları ile ilgili kuramsal temel oluşturmaktadır.

Krumboltz'un KDSÖK, Bandura'nın sosyal bilişsel öğrenme kuramına bağlı olarak, kariyer kararı vermenin bireyin çevre ile etkileşim süreci içerisinde oluşan bir öğrenme yaşantısı olduğunu ileri sürer. Bu anlamda meslek seçimi birçok etkenin birbirini etkilemesi sonucunda oluşan karmaşık bir süreç olmaktadır. Bu kuram kariyer kararı verme süreciyle ilgili olarak dört temel etkenden söz etmektedir. Birinci etken genetik yapıdır ve birey bunu değiştiremez; bireyin cinsiyet, ırk fiziksel özellikleri ve doğuştan getirdiği ilgiler, yetenekler gibi özellikleridir. İkinci önemli etken ise çevresel koşul ve olaylardır. Bu grup bireyin çevresindeki olanakları ya da olanaksızlıkları içermektedir. İş ve eğitim ile ilgili koşullar, toplumsal özellikler, çalışma koşullarıdır. Üçüncü etken bireyin öğrenme yaşantılarıdır. Bireyin yaşamı boyunca çevre ile etkileşimi sonucunda edindiği öğrenme yaşantılarıdır. Bu etken bireyin kariyer kararını oldukça çok etkilemektedir. Son olarak göreve yaklaşım becerileridir. Bu kısım bireyin problem çözme becerileri, çalışma alışkanlıkları, zihinsel yapıları ve bilişsel süreçlerini içermektedir. KDSÖK'e göre, bireyin meslek seçiminde dört ana etkenin birbiri ile etkileşmesi sonucu birey kendisi hakkında ve dış dünyası hakkında birtakım genellemeleri geliştirir. Birey bu inançları ile becerilerini kullanarak eyleme geçer ve gelişen becerilerin etkisi ile kariyere yönelme davranışları geliştirir.

SBKK, üç faktörün etkileşimini ele almaktadır: (1) çevre, (2) anılar, inançlar, tercihler ve öz algılamaları gibi kişisel faktörler ve (3) gerçek davranış. Bu üç faktörün her biri diğer ikisini etkilemektedir. Bu nedenle üçlü karşılıklı etkileşim sistemi olarak bilişsel yapılar tarafından düzenlenmektedir. Kuram iki düzeyli olarak açıklanmaktadır. Birinci düzey bilişsel- birey (yetkinlik beklentisi, sonuç beklentisi ve kişisel hedefler), ikinci düzey ortama özgü ve bireyin kontrolü dışındaki değişkenlerdir (fiziksel özellikler, çevrenin özellikleri ve belirli öğrenme yaşantıları)(Lent ve arkadaşları, 1994).

Kariyer desteği sağlanması konusunda Lent ve arkadaşlarının (2000) iki önemli önerisi vardır. Bunlardan ilki bireyin sosyal çevresinde kariyer gelişimi için

olumlu düzeltmeler, ikincisi kullanılmamış kaynaklara ulaşılmasını sağlamaktır. Bu öneriler ile uyumlu olarak mesleki yönlendirme ya da yöneltmenin etkili ve verimli yapılabilmesi için öğrencinin ya da bireyin çok erken yaşlarda eğitime ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Kuzgun, 2000). Bireyler kendilerinde olan gizil güçleri fark etmeleri ve bu anlamda yaşamsal deneyimleri edinerek daha doğru karar verebilir. Bu amaçla mesleki rehberlik çalışmaları, eğitim-öğretim faaliyetleri ve rehberlik hizmetleri ile bütünleştirilerek sunulmalı. Ayrıca yöneltme ve yönlendirme faaliyetleri de erken yaşlarda gerçekleştirilmelidir.

Ülkemizde daha çok öğrencilerin 8. sınıf sonunda girdikleri sınav sonucuna göre belirli bir alana yöneltme yapıldığı görülmektedir. Bu anlamda ilgi, yetenek ve değerlerin tam olarak anlaşılmadan ya da kişinin mesleki olgunluğa ulaşmadan bir alana yönelmesi ileride birey ve toplum adına sorunlar oluşturabilmektedir. Ergenlik döneminde kimlik gelişimini bile tamamlamadan yapılan tercihler bir süre sonra seçilen alanda memnuniyetsizlikler ve başarısızları da beraberinde getirmektedir. Belirtilen sorunların yaşanmaması için, meslek yetkinliğinin gelişimi, kariyer geliştirme modeli ile birlikte uygulanması ve erken yaşlarda eğitim verilmesi sağlanmalıdır. Bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkarılması meslek seçimini etkilemektedir (Lent, Brown ve Larkin, 1984). Mesleki yetkinlik beklentisinin bireyin gelecek yaşantısını da etkilediği gerçeğinden yola çıkıldığında mevcut durumun ortaya koyulmasının önem taşıdığı düşünülmektedir. Araştırmada bu düşünceden hareketle ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda incelenen alt problemler ise şunlardır:

- Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyi sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyi anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyi baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyi akademik olarak kendini algılama düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın hedef evreni Samsun'daki ortaokul öğrencilerdir. Çalışma evreni ise 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Atakum ilçesinde öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden seçkisiz seçilen 459 öğrenci üzerinde istatistiksel işlem yapılmıştır. Araştırma örnekleminde bulunan 459 öğrencinin % 45,1' i (207) kız

öğrenciler, % 54,9'unu (252) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ayrıca 459 öğrencinin % 49,2'sini (226) 7. sınıflar, % 50,8'ini (233) 8. sınıflar oluşturmaktadır.

İşlem

Araştırma verilerini elde etmek için Kişisel Bilgi Formu ve Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği tek bir formda toplanmıştır. Ölçekler, 2015- 2016 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Atakum ilçesinde belirlenen okullara gidilerek, araştırmacının kendisi ve diğer yardımcı olan öğretmenler tarafından bir ders saati içerisinde, ölçeği uygulamaya gönüllü olan öğrencilere açıklama yapılarak uygulanmıştır. Uygulama 15-20 dk. arasında sürmüştür. Uygulama yapan öğretmenlere gerekli bilgi araştırmacı tarafından aktarılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgiler Formu ile Bozgeyikli (2004) tarafından geliştirilen "Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ)" ölçek sahibinden gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

Meslek kararı verme yetkinlik ölçeği (MKVYÖ). Bozgeyikli (2004) tarafından ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendilerinin meslek kararı vermede yetkin görme düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. MKVYÖ, "Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Olarak Değerlendirme (BMÖDD) (11 madde)", "Mesleki Bilgi Toplama (MBT) (8 madde)" ve "Gerçekçi Plan Yapma (GPY) (8 madde)" olarak üç boyutta toplam 27 madde ile ölçülmektedir. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen 5'li derecelmeli likert tipi ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 135, en düşük puan 34'tür.

Verilerin Analizi

Veriler düzenlenerek SPSS 20.00 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin dağılımının normalliği Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösteren değerler için t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmakla birlikte normallik varsayımını karşılamayan değerler için ve Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U-Test analiz tekniği kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında bulunduğunu öğrenmek için Tukey test analiz tekniği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde .05 hata düzeyi göz önünde bulundurulmuştur.

Bulgular

Araştırmanın "Ortaokul öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" şeklinde oluşturulan birinci alt probleme ilişkin bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

MKVYÖ Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	S/K	t	p
MKVYÖ	Kız	203	110.85	14.96	-.729/.329	2.60	.009*
	Erkek	248	106.82	17.84	-.629/.334		

*p<.05

Tablo 1 incelendiğinde cinsiyet değişkeni için ilişkisiz örneklem için t testi kullanılmıştır. Farkın anlamlılığına bakıldığında kız öğrencilerin mesleki karar verme yetkinliği algısı erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, ($p=.009$), $p<.05$.

Araştırmanın “ Ortaokul öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulan ikinci alt probleme ilişkin bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

MKVYÖ Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	\bar{X}	S	S /K	t	p
MKVYÖ	7. Sınıf	226	110.45	16.36	-.725/.098	2.55	.011*
	8. Sınıf	233	106.48	16.31	-.664/.664		

* $p<.05$

Tablo 2 incelendiğinde sınıf düzeyi değişkeni için ilişkisiz örneklem için t testi kullanılmıştır. Farkın anlamlılığına bakıldığında 7. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algısının, 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, ($p=.011$), $p<.05$.

Araştırmanın “ Ortaokul öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulan üçüncü alt probleme ilişkin bulgular Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 3

MKVYÖ Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	S/K	
MKVYÖ	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	103.93	15.44	-.238/-.266
	Ortaokul	136	106.78	17.73	-.611/-.406
	Lise	140	112.65	14.92	-.822/.648
	Yüksekokul	74	110.83	17.97	-1.319/3.255
	Lisans ve Lisansüstü				

* $p<.05$

Tablo 3’te öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine ait betimsel veriler yer almaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde anne eğitim düzeyi değişkeni için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Gruplar arasında fark olduğu, grup puanlarının lise mezunu, yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu, ortaokul mezunu, okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu şeklinde sıralandığı ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, ($p=.000$), $p<.05$.

Tablo 4

MKVYÖ Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

Eğitim Durumu	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	p	
MKVYÖ	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	184.15	3	21.98	.000*
	Ortaokul	136	215.69			
	Lise	140	258.14			
	Yüksekokul	74	248.51			
	Lisans ve Lisansüstü					

*p<.05

Tablo 5.

MKVYÖ Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p	
Okur-yazar olmayan ve ilkokul / Lise	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	98.20	10115	4759	.000*
	Lise	140	139.51			
Okur-yazar olmayan ve ilkokul / Yüksekokul Lisans ve Lisansüstü	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	78.83	8120	2764	.002*
	Yüksekokul	74	103.15			
	Lisans ve Lisansüstü					
Ortaokul / Lise	Ortaokul	136	125.77	17104.50	7788.5	.009*
	Lise	140	150.87			

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde gruplar arası anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan u-testi sonucuna göre 3 grup arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında; Okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu grup ile yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu grup arasında; Ortaokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılığa bakıldığında annesi lise ve yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının annesi okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu grubun puanlarından daha yüksek olduğu; lise mezunu gruptaki öğrencilerin puanlarının ortaokul mezunu öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın “ Ortaokul öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulan dördüncü alt probleme ilişkin bulgular Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 6.
MKVYÖ Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	S/K
MKVYÖ	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	61	105.78	16.31	-.463/.084
	Ortaokul	100	104.14	18.05	-.319/-.659
	Lise	134	108.91	17.04	-1.005/2.016
	Yüksekokul	90	111.52	15.99	-.743/-.064
	Lisans ve Lisansüstü	62	113.87	13.71	-.762/-.222

Tablo 6'de öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine ait betimsel veriler yer almaktadır.

Tablo 7
MKVYÖ Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis Test Sonuçları

	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p
MKVYÖ	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	61	198.62	4	17.54	.002*
	Ortaokul	100	191.09			
	Lise	134	226.23			
	Yüksekokul	90	247.57			
	Lisans ve Lisansüstü	62	263.01			

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde baba eğitim düzeyi değişkeni için Kruskal Wallis Test kullanılmıştır. Gruplar arasında fark olduğu, grup puanlarının lisans ve lisansüstü mezunu, yüksekokul mezunu, lise mezunu, okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu şeklinde sıralandığı ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, (p=.002), p<.05.

Tablo 8
MKVYÖ Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Test Sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p	
	Okur-yazar olmayan ve İlkokul/ Yüksekokul	Okur-yazar olmayan ve İlkokul	61	66.21	4039	21.48	.024*
		Yüksekokul	90	82.63	7437		
	Okur-yazar olmayan ve İlkokul/ Lisans ve Lisansüstü	Okur-yazar olmayan ve İlkokul	61	52.90	3227	1336	.005*
		Lisans ve Lisansüstü	62	70.95	4399		
	Ortaokul/ Lise	Ortaokul	100	106.95	10694.50	5644.50	.039*
		Lise	134	125.38	16800.50		
	Ortaokul/ Yüksekokul	Ortaokul	100	84.50	8449.50	3399.50	.004*
		Yüksekokul	90	107.73	9695.50		
	Ortaokul/ Lisans ve Lisansüstü	Ortaokul	100	71.47	7147	2097	.001*
		Lisans ve Lisansüstü	62	97.68	6056		

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde gruplar arası anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan u-testi sonucuna göre 5 grup arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Okur-yazar olmayan ve ilkökul mezunu grup ile yüksekokul mezunu grup ve lisans ve lisansüstü mezun grup arasında; Ortaokul mezunu grup ile lise mezunu, yüksekokul mezunu ve lisans ve lisansüstü grup arasında anlamlı farklılık görülmektedir.

Buna göre yüksekokul mezun grubu ve lisans ve lisansüstü mezun grubu öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının okur-yazar olmayan ve ilkökul mezun grubundaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise mezun grubu, yüksekokul mezun grubu ve lisans ve lisansüstü mezun grubu öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının ortaokul mezunu grubundaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın "Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının akademik olarak kendini algılama düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" şeklinde oluşturulan beşinci alt probleme ilişkin bulgular Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 9

MKVYÖ Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

	Akademik Algı Düzeyi	N	\bar{X}	S	S/K
MKVYÖ	Zayıf	105	97.31	18.19	-.391/.379
	Orta	230	109.86	14.32	-.482/-.110
	İyi	108	116.94	13.74	-1.05/.805

Tablo 9'da öğrencilerinin akademik başarı algı düzeyi değişkenine ait betimsel veriler yer almaktadır.

Tablo 10

MKVYÖ Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANAVO) Test Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarı Algı	Gruplararası	21264.146	2	10632.073	46.014	.000*
	Gruplarıçi	101666.4	440	231.060		
	Toplam	122930.5	442			

*p<.05

Tablo 10 incelendiğinde puanların akademik başarı algı düzeyi değişkeni için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Akademik olarak kendini algılama düzeyine göre meslek kararı verme yetkinliğinde gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir $F(2, 440) = 46.014; p < .05$.

Tablo 11

MKVYÖ Puanlarının Algılanan Ders Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Algılanan Ders Başarısı	Algılanan Ders Başarısı	Ortalamalar Arası fark	p
MKVYÖ	İyi	Zayıf	19.63016	.000*
		Orta	7.07488	.000*
	Zayıf	Orta	-12.55528	.000*

*p<.05

Tablo 11 incelendiğinde gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için Tukey Testi sonuçlarına göre üç grup arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Kendisini akademik olarak iyi algılayan grup ile zayıf ve orta grup arasında; Kendisini zayıf olarak algılayan grup ile orta grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Buna göre kendini iyi olarak algılayan grubun orta ve zayıf grup puanlarından; orta grubun zayıf grup meslek kararı verme yetkinliği puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği puanları üzerinden cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda anlamlı farklılık görülmektedir, $p<.05$. Bulgulara göre kız öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin meslek kararı vermede daha yetkin olduğunu gösteren ve bu çalışma verileri ile örtüşen çalışmaların (Öztemel, 2012; Özyürek ve Atıcı, 2016; Yılmaz ve ark., 2012) bulunması ile birlikte erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yetkin olduğunu gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Akdeniz, 2009; Vurucu, 2010). Diğer yandan cinsiyetin belirleyici olmadığını gösteren çalışmaların (Bozgeyikli ve ark., 2009; Çınar, 2011; Gürcan, 2013) olduğu da görülmektedir. Bu çalışmada kızların lehine olan anlamlı farklılığın kız öğrencilerin daha çok sorumluluk sahibi, ihtiyatlı olmaları, bilimselliğe verdikleri önemin, akademik olarak daha ilgili olmalarının ve bilişüstü farkındalıklarının daha yüksek olmasının neden olabileceği düşünülmektedir. (Bacanlı ve Sürücü, 2006; Akçam, 2012; Gömleksiz ve Cüro, 2011; Akın ve Çeçen, 2014). Ayrıca kız öğrencilerin akademik ilgi ve alakalarının erkek öğrencilerden daha ileri olmaları uygulama esnasında sorulara daha dikkatli ve önem vererek cevaplanmış olabilecekleri de düşünülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinlik algıları 7. sınıf öğrencileri lehine anlamlı farklılık olduğu bu çalışmada görülmektedir, $p<.05$. Bu sonuca göre 7. Sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre kendilerini meslek kararı verme yetkin gördükleri tespit edilmiştir. Bu alanda yapılmış benzer çalışmalara çok rastlanılmamıştır. Şeker'in (2013) yaptığı çalışmada sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık bulmamakla birlikte lise 10. sınıf öğrencilerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuca 8. Sınıf öğrencilerin gelişim dönemine göre eleştirel düşünme özelliklerinin 7. Sınıf öğrencilerine göre daha gelişmiş olma durumdan dolayı kendileri ile ilgili meslek kararı verme yetkinliği konusunda daha eleştirel yaklaşımlarına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir (Ankaralığıl, 2009). Ayrıca 8. sınıf öğrencilerinin liselere giriş sınavı sebebiyle kaygı

düzeyleri yükselmiş olacağından meslek kararı verme yönünde kendilerine yönelik endişe döneminde olabilirler. Bu nedenle yetkinlik anlamında kendilerine olan güvenlerinde bir olumsuz duygu durumu geliştirmiş olabilirler. Diğer yandan 7. sınıf öğrencilerinin meslek seçimine yönelik karar vermeye daha uzak olmaları nedeni ile daha rahat düşünerek değerlendirmiş olabilir.

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği düzeyinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir, $p < .05$. Bu anlamlı farklılık lise mezunu grup ve yüksekokul, lisans ve yüksek lisans mezun grubu lehine okuryazar olmayan ve ilkokul mezun arasında; lise mezun grup lehine ortaokul mezun grup arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu çalışma sonuçları ile ilgili alandan örtüşen çalışmalar bulunmakla birlikte (Akdeniz, 2009; Bacanlı ve Sürücü, 2006) anne eğitim düzeyi konusunda anlamlı farklılık bulunmayan çalışmalarda yer almaktadır (Vurucu, 2010; Gürcan, 2013). Diğer yandan anne eğitim düzeyi değişkeninin mesleki kararlılık ve olgunlukta etkili olmadığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Çınar, 2011). Genel olarak alanda bu konuda bir birlikteliğin sağlanmadığı görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara yönelik olarak aslında beklenen bir sonuç elde edildiği düşünülmektedir. Annenin eğitim düzeyi arttıkça bilgisinin artacağı çocuğunu geleceğe yönelik hazırlamada fırsatları değerlendirme ve imkân sunma bakımından daha zengin içerikler hazırlayacağı düşünülmektedir. Bu duruma bağlı olarak eğitim düzeyi yüksek anneye sahip öğrencilerin mesleki karar verme yetkinliklerinin de geliştireceği düşünülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanlarının baba eğitim düzeyi gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını görülmektedir, $p < .05$. Bu anlamlı farklılık yüksekokul mezun grubu ve lisans, lisansüstü mezun grubu lehine okur-yazar olmayan ve ilkokul mezun grubu arasında; lise mezun grubun, yüksekokul mezun grubu ve lisans, lisansüstü mezun grubu lehine ortaokul mezun grup arasında görülmektedir. Baba eğitim seviyesi yüksek olan grup ile eğitim seviyesi düşük grup arasında meslek kararı verme yetkinliği bakımından anlamlı farklılık gösteren bu çalışmanın sonuçları ile benzer sonuçlar gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Akdeniz, 2009; Vurucu, 2010). Ayrıca baba eğitim seviyesinin etkili olmadığını ileri süren çalışmalarda bulunmaktadır (Çınar, 2011; Şeker, 2013). Bu çalışmadan elde edilen sonucun beklenen bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe anne eğitim seviyesinde olduğu gibi fırsatları değerlendirme ve olanakları genişletme oranlarının da artacağı düşünülmektedir. Babaların eğitim seviyesinin yüksek olması çocuklarını yetiştiren velilerin daha bilinçli olmasını bu konunun önemli olduğunun farkında olma düzeylerinin yüksek olması nedeniyle beklenildiği şekilde daha farkındalığı yüksek öğrencilerin olmasını sağladığı düşünülmektedir. Benzer şekilde babaların eğitim düzeyi ve mesleki gelişime yönelik tutumlarının mesleki kararsızlığı yordadığı gerçeğinden de yola çıkıldığında (Hamamcı ve Hamurlu, 2005), babaların eğitim seviyesi yükseldikçe meslekleri araştırma, inceleme ve bu konudaki görüşlerini çocuklarına geliştirmek için kullandıkları düşünülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği düzeylerinin akademik başarı algı düzeyine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$). Kendisini akademik olarak iyi algılayan grup lehine

zayıf grup ile orta grup arasında; kendisini orta algılayan grup lehine ile zayıf grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Bu çalışma verileri ile benzer sonuç gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir(Şeker, 2013). Akademik başarı düzeyi arttıkça meslek kararı verme yetkinlik düzeylerinin de arttığı ifade edilebilir. Akademik başarı düzeyi yüksek öğrencinin meslek kararı yetkinliği yüksekliği gibi öz yetkinlik düzeyi ile de olumlu yönde ilişkisi olduğu bilinmektedir(Yılmaz ve ark., 2012). Bu anlamda okulda başarılı olan ve başarı duygusunu yaşayan öğrenci aynı şekilde meslekleri de başarabileceğini düşünmektedir. Kuramın temelinde olan yetkinlik inancını başarılı yaşantıların desteklediği ifade edilirken aynı zamanda kuramın temel düşünceleri ile de uyum sağlayan bir sonuç elde edildiği düşünülmektedir.

Meslek kararı verme yetkinliği düzeyi cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve algılanan akademik başarı düzeyi değişkenlerine göre incelenmiş ve araştırma sonucunda tüm değişkenler bazında anlamlı farklılığın olduğu ortaya konmuştur. Cinsiyete göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden; sınıf düzeyine göre 7. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerinden; anne-baba eğitim düzeyine göre eğitim seviyesi yüksek olanlar ile düşük eğitim seviyesi gruplar arasında farklılıkların olduğu; akademik başarı algısına göre kendisini akademik olarak iyi algılayan grubun zayıf- ve orta gruptan, orta grubun zayıf gruptan kendilerini meslek kararı verme konusunda daha çok yetkin gördükleri bulunmuştur.

Bu sonuçlardan hareketle araştırmacı ve eğitimcilere şu önerilerde bulunulabilir:

1.Okul yaşantısına meslek tanımlarının ya da meslek ile ilgili deneyimlerin daha çok kazandırılacağı etkinliklerin, seminerlerin konferansların düzenlenmesi.

2. Sınıf düzeyi yükseldikçe meslek kararı verme yetkinliğinin düştüğü bu çalışmada tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada bu düşüşün nasıl önlenilebileceği araştırılabilir.

3. Bu çalışmada meslek kararı verme yetkiliği uygulamasında lise mezunu anne grubu yüksekokul, lisans ve lisansüstü grubuna göre daha olumlu puan almıştır. Bu durum beklenenden biraz farklıdır. Anne eğitim düzeyi değişkenindeki bu durum başka bir çalışmada etkili olabileceği düşünülen (çocuk sayısı, anne tutumu, annenin mesleği, annenin çalışıp çalışmaması vb.) farklı değişkenler ile tekrar incelenebilir.

4. Akademik olarak kendisini zayıf hisseden grup ölçekte diğer gruplara göre daha düşük almıştır. Bu durum nasıl değiştirilebilir ya da bu grup nasıl motive edilebilir başka bir çalışmada incelenebilir.

Kaynakça

- Akçam, S.(2012). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin bilişüstü farkındalık düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Akdeniz, S. (2009). *Ergenlerin meslek kararı verme yetkinlik algılarının algılanan anne baba tutumu ve bazı öznlük nitelikleri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ankaralığıl, S.,Y.(2009). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Akın, E. ve Çeçen, M.A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin okuma stratejileri üstbilişsel farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi (Muş-Bulanık Örneği). *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 9 (8), 91-110. Doi:10.7827/TurkishStudies.6988
- Bacanlı, F., Sürücü, M. (2006). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*.45, 7-35.
- Bandura, A. (1969). *Principles of Behaviour Modification*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 221-234.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. Doğan, H. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliklerinin Yordayıcılarının İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21,125-136.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (14. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çınar,Ç.(2011). Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında benlik algısının önemi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gömleksiz, M. N., Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Hamamcı, Z. ve Hamurlu, M. K. (2005). Anne babaların meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki kararsızlıkları ile ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 55-69.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı: Kuramlar, uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Krumboltz, J. D., and Henderson, S. J. (2002). A learning theory for career counselors. In S. G. Niles (Ed.), *Adult career development: Concepts, issues and practices* 3, 41-58.
- Lent, R. W., Brown, S. D., and Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 36-49. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.36>
- Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of and career academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>
- Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1996). *Career development from a social cognitive perspective*. In D. Brown, L. Brooks, and Associates (3I ed.), *Career Choice and Development: applying Contemporary Theories to Practice*(373-421). San Francisco: Jossey-Bass.
- Lent, R. W., Brown, S. D., ve Larkin, K. C. (1984). Relations of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 356-362. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.31.3.356>

- Öztemel, K. (2012). Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 459-472(2012)
- Özyürek, R., Kılıç, A., Meral.(2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 17,33-42.
- Şeker, G. (2013). *Lise öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ve kariyer denetim odağının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Yılmaz, E., Yiğit, R., Kaşarcı, İ. (2012). İlköğretim öğrencilerinin özyeterlilik düzeylerinin akademik başarı ve bazı değişkinler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23,6, 371 – 388.
- Vurucu, F.(2010). Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. T. (2004). Okullardaki mesleki rehberlik uygulamalarında iki temel sorun öğrencilerin alan/bölgelere yönelik “mesleki benlik tasarımları”nın oluşumuna, okul ortamının etkisi üzerine bir inceleme. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulan bildiri*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Summary

Introduction

The individual, who has gone through important periods in his life, continues his efforts to exist in his profession. Although individuals' career decision making process initially started as matching individuals and professional characteristics, it was stated that in 1950s, the choice of profession was a developmental process that stretched from childhood to adulthood and involves tasks in each period, not at a particular time or period.

In the context of a developmental guidance approach, it is an important goal for students to realize their latent powers and to obtain experiences and experiences that will reveal these latent powers. The higher the students' degree of realizing their latent powers, the easier it will be for them to try and realize themselves in different professions, and their beliefs will increase. Bandura (1986) expresses this belief in the individual as a perfection.

Competency perception is an important force in using the potential of the individual. Since it is formed as a result of experience, it affects the individual's future experiences, decisions to be made and all choices to make. (Bandura, 1986) Lent et al. (2000) has two important suggestions on career support. The first one is positive corrections for career development in the social environment of the individual, and the second is to provide unused resources.

In our country, it is seen that students are directed to a certain area according to the exam results they take at the end of 8th grade. In this sense, if the interests, abilities and values are not fully understood or the person turns to a field without reaching professional maturity, it may create problems for the individual

and society in the future. Choices made without completing identity development during adolescence bring dissatisfaction and failures in the chosen area after a while. In order to avoid the mentioned problems, the development of professional competence, application with the career development model and education at an early age should be ensured. The discovery of the latent powers of individuals affects the choice of profession (Lent, Brown and Larkin, 1984). Based on the fact that the expectation of professional competence affects the future life of the individual, it is considered that it is important to reveal the current situation.

Method

This research aiming to reveal the profession decision making level of 7th and 8th grade students is a descriptive study in the screening model. This study was conducted with a total of 459 seventh and eighth graders in Samsun, Atakum during the 2015-2016 academic year. Career decision-making self-efficacy scale (CDMSES) developed by Bozgeyikli (2004) and the personal information form prepared by the researcher were used in the study. The data were analyzed by using SPSS 20.00 package program. The normality of the distribution of the data obtained in the study was evaluated with the Kolmogorov Smirnov test. For values with normal distribution, t-Test and One-Way Variance Analysis (ANOVA) are used, but Kruskal Wallis and Mann-Whitney U-Test analysis technique are used for values that do not meet the normality assumption. Tukey test analysis technique was used to find out between which groups the differences were. .05 error level was considered in the statistical assessment of the data.

Results

Secondary school students' profession decision making competence, t test was used for unrelated samples for gender, grade level variable. According to the difference obtained as a result of the analysis, the perception of female students in professional decision making skills is higher than that of male students; It is seen that 7th grade students' perception of profession decision making is higher than 8th grade students and this difference is statistically significant. Kruskal Wallis Test was used for the secondary school students' decision-making competence, mother education level and father education level variable. It is seen that there are differences between the groups according to the level of mother education, group scores are high school graduate, college, undergraduate and graduate graduates, middle school graduates, illiterate and primary school graduates. It is seen that there is a difference between groups according to father's education level, group scores are listed as undergraduate and graduate graduates, college graduates, high school graduates, illiterate and primary school graduates and secondary school graduates, and the difference is statistically significant. The difference between the groups appears to be statistically significant. One-way analysis of variance (ANOVA) test was used for the academic achievement perception variable of middle school students' decision-making competence. According to the academic self-perception level, there is a significant difference between the groups in profession decision making competence. Between the group that perceives itself academically and the weak and middle groups; It is seen that there is a significant difference between the group that perceives itself as weak and the middle group. Accordingly, among the moderate

and weak group scores of the group that perceives itself as good; it is seen that the middle group is higher than the weak group profession decision making scores.

Discussion

It is seen that there is a significant difference between secondary school students' vocational decision making competency scores and variables. It is thought that the meaningful difference in favor of girls according to the gender variable may be caused by the fact that female students are more responsible, prudent, their importance given to science, being more academic and more aware of their metacognitive awareness (Bacanlı and Drive, 2006; Akçam, 2012; Gömleksiz and Cüro , 2011; Akin and Chechen, 2014). It is observed in this study that there is a significant difference in favor of 7th grade students according to Grade Level. It is thought that the critical thinking characteristics of the 8th grade students according to the development period may have caused them to be more critical about the competence to make a professional decision about themselves due to the fact that they are more advanced than the 7th grade students (Ankaraligil, 2009). In addition, since 8th grade students will have anxiety levels due to high school entrance exams, they may be in a state of anxiety towards themselves in making a career decision. As a result of the significant difference between the groups according to the parental education level variable, it is thought that it will prepare richer content in terms of evaluating opportunities and providing opportunities in preparing the child for the future, whose knowledge will increase as the level of education increases. Depending on this situation, it is thought that students with high education level will develop their professional decision making skills. When it is analyzed according to academic achievement perception level, it is seen that there is a significant difference between the groups. It is known that a student with high academic success level has a positive relationship with self-efficacy level as well as professional decision competence (Yılmaz et al., 2012). In this sense, the student who is successful in school and has a feeling of success thinks that he can also achieve the professions. While it is expressed that successful experiences support the belief in competence, which is the basis of the theory, at the same time, it is thought that a result that is compatible with the basic thoughts of the theory is obtained.

Pedagogical Implications

1. Organizing events, seminars, conferences where professional promotions or experiences related to the profession will be gained more.
2. It was found in this study that the proficiency of making career decisions decreased as the grade level increased. In another study, how to prevent this decline can be investigated.
3. In this study, the mother group, who graduated from high school, scored more positively than the college, undergraduate and graduate groups in the practice of professional decision making. This situation is slightly different than expected. This situation in the mother education level variable can be reexamined with different variables that are thought to be effective in another study (number of children, mother attitude, mother's profession, whether the mother is working or not etc.).

4. The group who felt weak academically got lower in scale than other groups. How this situation can be changed or how this group can be motivated can be examined in another study.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Authors' Biodata/ Yazar Bilgileri

Yücel ÖKSÜZ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanında Profesör Doktor olarak görev yapmaktadır.

Yücel Öksüz is working as a Professor Doctor in the Department of Educational Sciences, Guidance and Psychological Counseling at Ondokuz Mayıs University.

Mehtap KARALAR Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanında Yüksek Lisansını 2017 yılında tamamlamış ve eğitimine doktora derecesiyle devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığında 14 yıldır rehber öğretmen olarak görev yapmaktadır.

Mehtap Karalar Mehtap KARALAR completed his Master's Degree in Guidance and Psychological Counseling in the Department of Educational Sciences at Ondokuz Mayıs University in 2017 and continues his education with a doctorate degree. He has been working as a guide teacher at the Ministry of Education for 14 years.